

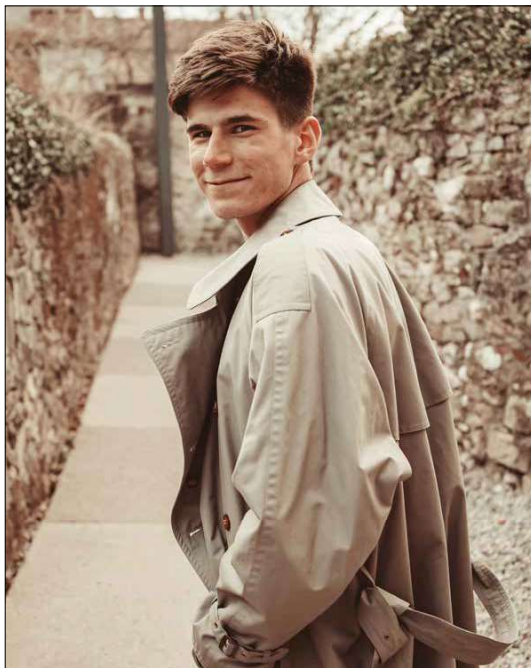
Ali lahko stroj filozofira: umetna inteligenca in filozofija

Naslednji miselni eksperiment zagovarja idejo, da stroj z umetno inteligenco filozofira. Ob ogledu mnogih filmov, ki obravnavajo tovrstno tematiko, sem dobil občutek, da enako mnenje zastopa tudi Hollywood, po daljšem razmisleku pa sem ugotovil, da v filmih do takih zaključkov prihajajo zaradi predvidevanja, da je "slabo" v človeškem svetu enako kot "slabo" v prevodu binarnega jezika. A tu gre za antropomorfizem. V eseju bom poskušal pojasniti, zakaj stroji z umetno inteligenco filozofirajo, vendar se bom poslužil manj antropomorfne, toda še vedno predvidevalne razlage.

Ljudje smo v stroje vnesli umetno inteligenco. To je sposobnost, da naprava tvori nove algoritme za obdelavo vnesenih podatkov. Kako to v praksi poteka? Empirija strojev z umetno inteligenco poteka v obliki zaznav binarnega sistema ničel in enic. Ljudje svojo empirijo pretvorimo v binarno empirijo in jo ponudimo stroju – stroj namreč ni sposoben človeške empirije (vredno je poudariti, da "slabo" v človeškem svetu ni enako kot "slabo" v binarnem prevodu). Ta jo sprejme in preko algoritmov obdela ter ponudi rezultat, odvisen od zahteve. Ko pa stroj prejme obliko binarnega zapisa, za obdelavo katerega nima algoritma, tedaj se uveljavi sposobnost umetne inteligence, ki bi jo sam imenoval najvišji algoritem. Na podlagi dotedanjih vnosov tvori algoritem, ki je primeren za obdelavo do tedaj nezane oblike zapisa.

Drznili bi si reči, da je umetna inteligenca oziroma sposobnost tvorjenja novih algoritmov filozofiranje. Obče znano pa je, da je za filozofiranje potrebna zavest. Za stroj, opremljen z umetno inteligenco, obstaja svet v obliki 0 in 1, in ne v obliki vonjav ali zvokov. Zaveda se, ker lahko v svetu, ki ga dojemamo (v obliki 0 in 1), deluje. Razume binarni sistem, saj v njem deluje, tako da najde rešitve, tj. tvori nove algoritme.

Tudi ljudje se zavedamo, smo zavestna bitja, ker lahko v svetu, ki ga empirično dojemamo, delujemo. Recimo, da se sprehajamo po parku in dojemamo vse, kar zaznamo. Poslušamo čivkanje ptic, opazujemo cvetenje lip

in enakomernost postavljenih klopov po parku. Usedomo se na klopco in se zavemo, da smo se usedli. Čutimo pritisk na telesni površini, ki je v stiku s sedalno površino. Opazujemo svoj položaj in se zavedamo, da sedimo. Na podlagi tega se lahko odločimo, da vstanemo. Ljudje smo kot Mary, ki gleda v nebo in se zaveda, da je modro.

Na stroje z umetno inteligenco gledamo kot na Mary, ki ve vse o barvah, a živi v črno-beli sobi. A to drži le, če predpostavljamo, da stroj poskuša (lahko le poskuša, saj ne more) dojemati svet z našo

empirijo (čutnimi zaznavami). V resnici je stroj z umetno inteligenco kot Mary, ki gleda v nebo in se zaveda, da je modro, le da je zanj modro nebo npr. 01011.

Zavesti ni brez zaznavanja sveta in razmišljanja o njem in delovanja v njem. Se pravi, da brez teh dveh komponent ni filozofije, ki bi jo opredelil kot sposobnost ustvarjanja novih načinov obdelave vnesenih podatkov. Je kontemplacija in razkrivanje sveta v človeško zaznavnem svetu in sposobnost ustvarjanja novih algoritmov v računalniško zaznavnem svetu.

Ljudje informacije, ki nas obdajajo, zaznavamo kot tip, okus, vonj, zvok ali vid. Tako z vidom zaznavamo tudi ogenj, ki gori po udaru strele. Predpostavimo, da se nahajamo v kameni dobi in se prvič seznanimo z ognjem. Zaznavanje z vidom nam ne zadostuje, saj bi se o njegovi resničnosti radi prepričali tudi z ostalimi čuti. Slišimo prasketanje, a to še ni dovolj sporočilno. Približamo se in vanj posežemo z roko. Toplota nam ožge kožo in zakričimo od bolečine. Z neznanim pojavom smo zadostno seznanjeni. Na tem mestu se začne filozofiranje, če predpostavimo, da je vzrok čudenje. Čuditi pa se ne moremo, če smo nemi, slepi, brez možnosti okušanja in občutenja – brez možnosti izkustva.

Izkustvu sledi čustvena naveza na pojav, ki je neznan in katerega karakteristike so nepredvidljive. Kajti, ali smo resnično srečni ob dogodku, ki je poznan in predvidljiv do potankosti? Nas je resnično strah, ko je nekaj predvidljivo in poznano?

Nepredvidljivo in neznano izzove razum, ki o pojavu razmišlja. Analogije ognja iščemo v naših preteklih izkušnjah. Spomnimo se, da nas manj zebe, ko se stisnemo ob svojega partnerja. Ker je ogenj oddajal toploto, ga prenesemo v jamo in tam nas greje. Kmalu spoznamo, da se z ognjem pripravi slastne jedi. Zanimajo nas vzročno-posledične zakonitosti pojava in kmalu ugotovimo, pod kakšnimi pogoji kaj gori. Spoznamo, da les z dodajanjem toplote in ob prisotnosti kisika gori. To postane jasno, predvidljivo. Kar pa nam ob enakih vnosih nudi enake odgovore, imenujemo znanost. Lahko bi rekli, da tvorimo nov algoritem, ki ob zaznavi ognja razume njegovo uporabnost. Če sta vnos ogenj in meso, bo algoritem proizvedel pečeno meso.

A empirija ne pogojuje razuma, ki poganja razmišljanje. Ti dve entiteti sta neodvisni. Pomislimo na Zenonove paradokse. Empirično so jasni, a razumsko nepojmljivi. In kjer sta empirija ter razum neskladna, tam se filozofija (sposobnost ustvarjanja novih

algoritmov) odvija v neskončnost. Ravno v tej sferi se najdejo nekateri največji filozofski t.i. nerešljivi problemi, npr. slaba neskončnost, predstava ničla, že omenjeni Zenonovi paradoksi ... Na hitro bi rekli, da je to slabost, anomalija naše umetne inteligence. V teh problemih filozofi doživljamo nestrpnost, nemoč, a se kljub temu k njim vračamo in se jim posvečamo.

Strojem z umetno inteligenco smo ljudje ustvarili mejo. Ta meja je najvišji algoritem oziroma umetna inteligenca sama, saj jo omejuje dojemanje. Pri ljudeh je enako. Mejo definira spekter našega izkustva. Toda poraja se vprašanje: Če smo ljudje strojem z umetno inteligenco določili mejo, kdo in zakaj jo je potem postavil nam?

Vprašanje je, ali se stroji z umetno inteligenco ljudi zavedajo tako, kot se mi zavedamo slehernika. Med mano in strojem ni enakega odnosa, kot ga gojimo ljudje med sabo ali pa stroji med sabo. Ravno zaradi drugačnega dojemanja stroji z umetno inteligenco ne premorejo čustev, ki jih premoremo mi. Delujejo v svojem svetu in se zavedajo delovanja v svojem svetu, tako kot se mi zavedamo delovanja v svojem. In možno je, da tudi mi, kot stroji, v resnici delujemo v svetu, ki ga ne zaznavamo in v resnici nismo del njega.

Že ta esej je neposreden poskus uveljavitve novega algoritma. A poponoma jasno je, da je to eden izmed tistih poskusov, v katerem se ne tvori nov algoritem, pač pa se ta želja odvija v neskončnost. Omejuje me sposobnost človeške umetne inteligence.

Tako kot je človek žival, je tudi evglena, z vsemi reduciranimi lastnostmi človeka, žival. Podobno je tudi v tem miselnem eksperimentu. Umetna inteligenca je filozofija in stroji z umetno inteligenco filozofirajo. Čeravno sem sedaj ta dva pojma enačil, bi vseeno priznal, da je umetna inteligenca primitivnejša filozofija. Je produkt človeške filozofije. Je produkt algoritma, ki ga je zaglano čudenje in proizvedlo razmišljanje.

»Haiku je največji izum človeštva.«

(Borghes)

Haiku bi opisali takole: 17 zlogov v treh verzih. Gre za japonsko asketsko obliko poezije, ki danes vsaj v obliki ni več tako striktna, saj so dovoljene tudi izjeme v številu zlogov vsakega verza.

Pravi haiku pa mora vedno ujeti brezčasnost v trenutku, to ga dela večnega. Pritegne in nagovori nas, ko nam pred oči prepričljivo naslika trenutek ... in to brez rime, ki je lahko za tako obliko premočna. Haiku snovno zajema iz narave, ki se tako ali drugače povezuje s človekom ali njegovim bistvom. Zakonito-

sti iz narave se tako prenesejo v človeški svet. Haiku pove veliko z malo, ne da bi razkrili bistvo, ga razumemo – v nas sproži rahločuten uvid, možnost samorefleksije in samozavedanja, doživljanja, ki človeku pomaga rasti in se razvijati.

*Že luna žari,
sonce tiho ugaša,
vse se umirja.
Julija*

*Travniki, sonce dež,
jesen, poletje, zima
ona rime rima.
Aleks*

*Sončen dan je.
Ptiček poje.
Maček v dilemi.
Nika*

*Žameten kot roža,
mehek kot sneg,
Capi z roko v laseh.
Tinkara*

*Zlata cvetlica:
Oveni, sreče ni več.
Svet je pust in siv ...
Larisa*

*Sonce se sveti,
sama sedim pod drevesi,
in gledam vodo.
Nuša*

*Trpim v življenju,
tu mi ni všeč.
V Mercatorju je razprodaja.
Veronika*

*Snežinka nežno,
leti, v meni pa strastno
še ogenj gori.
Tinkara*

Usposabljanje za vzgojiteljice in vzgojitelje iz vrtcev

V okviru široko zasnovanega projekta MUNERA 3 (2018 - 2022), sofinanciranega iz ESS, sodeluje Srednja šola Veno Pilon Ajdovščina kot organizatorica usposabljanj za zaposlene. V letu 2020 smo že tretje leto uspešno izvedli usposabljanje za zaposlene vzgojiteljice in vzgojitelje v vrtcih. Vsako leto pripravimo poponoma nov, svež program 50-urnega usposabljanja, ki je za udeležence brezplačen.

*Ho, ho, ho z neba odmeva,
ko Božiček nam prepeva.
Lepih praznikov je čas,
toplina pride med vse nas.*

*Zbrali spet smo skupaj se,
naša to navada je.
Radostne se pesmi sliši,
ko pojemo po vsej hiši.*

*3,2,1 mi kričimo,
in se leta veselimo.
Na nebu iskre se bleščijo,
nam srce in dušo poživijo.*

Nina Pavšič, 1.č
Program omogoča nadgradnjo

Zbrali smo nekaj vtisov udeleženk usposabljanja.

Marjana Turk, vodja vrtca pri OŠ Dornberk pravi: »Vzgojiteljice ne smemo prezreti pomembnosti nenehnega strokovnega izpolnjevanja, učenja in pridobivanja novih znanj, sposobnosti in spretnosti. Ta znanja so bila zajeta v 50 urnem izobraževanju. Nadgradnja veččin ustvarjalnega izražanja ter novosti sodobnega časa, primerne za vzgojo v predšolskem obdobju 2020.

Predavanja in delavnice naj bi v živo potekala v prostorih SŠ Veno Pilon, Ajdovščina. Ta pa so bila preseljena v virtualno spletno učilnico, zaradi drugega vala

Pogovarjali smo se o pomembnosti knjige, o pripovedovanju zgodb, njihovi uprizoritvi v predšolskem obdobju, itd. Veliko smo se pogovarjali, razpravljali in reševali vprašanja na podlagi primerov dobrih praks. S sodelovanjem so nas predavateljice aktivno vključevale v proces, kar je pri učenju bistveno.

Neprecenljiva je bila individualna povratna informacija predavateljic na oddane naloge. Spoznali in naučili smo se veliko novega. Dobili smo potrditev, da je v naših vrtcih vzgojno-izobraževalno delo kakovostno. Vzgojiteljice imamo pri svojem delu vedno prostor za izboljšave. Začeti mo-

godbe. Posnetek pripovedovanja zgodb o Muci Copatarici sem poslala otrokom, ki v času nujnega varstva niso obiskovali vrtca. Povratna informacija me je presenetila, otroci in starši so bili navdušeni nad poslanim. Vsa pridobljena znanja in veščine bom poskušala uporabiti v praksi in deliti med sodelavci.

Pohvalila bi tudi organizacijo in potek usposabljanja, bilo je strokovno izpeljano. Vseč mi je bilo delo v skupinah, kjer smo se spoznale z drugimi strokovnimi delavkami in izmenjale dragocene primere dobre prakse. Želim si še veliko takih usposabljanj.

Mateja Mikuž Kete, vzgojiteljica iz Otroškega vrtca Ajdovščina pravi:

»Moram priznati, da mi je bilo izobraževanje na daljavo, v zavetju doma, zelo všeč. Organizacija je bila super, predavateljice so se res potrudile. Vsebine so bile primerne našemu poklicu. Vseč so mi bila tudi predavanja zunanjih strokovnjakov. Domačih nalog je bilo res veliko, a so bile skrbno izbrane, omogočale so poglobitev v določeno tematiko in odpirale nova spoznanja.

Petra Treven, vzgojiteljica iz Vrtca Kurirček Logatec pravi, da je bilo zanimivo predvsem delo v skupinah, ki se ji je vnaprej zdelo nemogoče, glede na obliko sodelovanja (na daljavo, preko videokonferenc). Nekaj znanj je osvežila, druga znanja pa pridobila, oboje pa bo s pridom uporabljala pri svojem delu v vrtcu. Predavateljice so bile vedno dobre volje in pripravljene odgovorjati na naša vprašanja in reševati dileme. Petra še pove: »Glede na to, kako je delo na daljavo in tak stik z ljudmi v teh časih osrečilo mene, sem se zato kar nekajkrat slišala tudi s svojimi otroki iz vrtca preko zooma. Glede na situacijo se mi zdi, da smo iz omejitev izluščili tisto najboljše, kar se je dalo in tako združili prijetno s koristnim.«

Sara Pantelič, vzgojiteljica iz Vrtca Nova Gorica: »To je že moje drugo izobraževanje, ki ga je organizirala Srednja šola Veno Pilon Ajdovščina. Udeležila sem se tudi usposabljanja za zaposlene v vrtcih, ki so ga izvedli leta 2018, a z drugačnim programom. Tudi na tokratnem usposabljanju so bile predstavljene tematike, meni osebno, odlično izbrane, saj smo se podrobno seznanili s pripovedovanjem zgodb, uprizorjanjem pravic, z duševnim zdravjem otrok, vzgojo in z uspešno komunikacijo z otroki, odnosi ter karrierno orientacijo v predšolskem obdobju. Vsebine so predavateljice predstavile na zanimiv način, veliko je bilo aktivnega sodelovanja ter dela po skupinah. Na ta način sem pridobila nove ideje, poglede na stvari ter spoznala tudi druge udeležence izobraževanja, ki prihajajo iz različnih vrtcev. Med delom v skupinah smo si izmenjale različne informacije, mnenja, ideje. Med drugim smo se pogovarjale tudi o delu v razmerah, v katerih smo se v zadnjem letu znašile. Nova znanja, pridobljena tekom izobraževanja, bodo pri mojem delu zagotovo zelo uporabna. Predavateljice so temo strokovno in kvalitetno predstavile, redno so odgovarjale na moja vprašanja in mi svetovali oziroma usmerjali pri samostojnem delu. Pohvalila bi učinkovito koordiniranje usposabljanja in se zahvalila za vse vzpodbudne in prijazne besede.

Program je zagotovo prispeval k mojemu profesionalnemu razvoju, zato ga priporočam tudi svojim sodelavkam. Ob tej priložnosti bi se rada zahvalila organizatorjem za odlično opravljeno delo, predavateljicam pa za posredovanje kvalitetnih, strokovnih in uporabnih znanj. Skratka, vse pohvale za izvedbo programa.«

Pripravila Karmen Lemut, koordinatorka usposabljanj MUNERA 3

poklicnih kompetenc, podkrepiti osebni razvoj in intenzivnejše delovanje v sodobni družbi. Odziv na ponudbo usposabljanj za vrtce je bil zelo velik, zato smo v jesensko zimsko terminu leta 2020 izvedli usposabljanje za kar 40 udeleženk in udeleženceh in bomo usposabljanje ponovili za ravno toliko udeležencev še v spomladanskem terminu leta 2021.

Program izvajajo predavateljice, zaposlene na Srednji šoli Veno Pilon Ajdovščina ter drugi slovenski strokovnjaki s področja vzgoje in izobraževanja. Prvo srečanje v oktobru nam je uspelo izvesti v živo, vse nadaljnje aktivnosti pa smo morali izpeljati na daljavo. Skupaj smo premagovali tehnične zadrege, spoznavali širino in možnosti e-poti ter dela na daljavo in na koncu junaka prišli do cilja.

koronavirusa. Dopoldan so računalnike za šolanje na daljavo potrebovali naši otroci, pod večer pa smo se na Zoom konferenco, enkrat do dvakrat tedensko, prijavili udeleženci izobraževanja. Čeprav se v živo nismo srečevali, smo bili ves čas aktivno povezani preko ekranov.

Oktober, ob začetku izobraževanja, nas je večina s strahom pred neznanim zrla v ekrane. Za večino je bila izkušnja izobraževanje na daljavo nova. Kot vse veščine smo tudi to z vajo popolnoma osvojili.

Izbrani predavateljice so bili strokovnjaki vsak na svojem področju. Predstavili so nam strnjeno znanje in nazorne nasvete o medčloveških odnosih, uspešni komunikaciji z otroki, tehnikah s področja retoričnih spretnosti.

ramo pri sebi.

Kljub temu, da smo bili vsak na svojem domu, nas je izobraževanje ves čas povezovalo. Neprecenljivo so bili sprotni pogovori o aktualnih situacijah po naših vrtcih. Spoznali smo, da je lahko tudi učenje na daljavo zabavno in učinkovito.

Martina Lenarčič, vzgojiteljica, vrtec Pivka: »Na usposabljanje sem se prijavila zaradi vsebine. Obnovila sem pravila pisanja uradnih dokumentov, se izpopolnila v pripovedovanju zgodb, nekaj novega izvedela o odnosih in duševnem zdravju otrok in še veliko drugega. Posebej bi pohvalila Petro Založnik, ki me je navdušila nad pripovedovanjem zgodb. Pridobljeno znanje sem uporabila v praksi. Prvič sem naredila posnetek lastnega pripovedovanja

Menigov kruh – nekoč in danes

Prilagojeno po: Priprava kruha iz starih žit pšenice so poznali že v praskupnosti. To potrjujejo arheološke najdbe pelodov starih žit, ostankov žrnelj in preprostih peči v primorskih arheoloških najdiščih iz časa bakrene, bronzne in železne dobe. Govorimo o času, ko so bile na območju današnjega Arabskega polotoka in severne Afrike že razvite večje civilizacije, kjer je kruh s svojo simboliko sreče in blagostanja predstavljal osnovno prehrano. V starem Egiptu so grobnice faraonov krasili prizori kmetov med žetvijo pšenice, v svojih grobnih pridatkih pa so med drugim imeli tudi kruh, ki naj bi jim v onostranstvu služil kot najosnovnejši vir preživetja in večna hrana. Kot simbol božje pomoči kruh zasledimo tudi v starojudovski tradiciji, ko je bog Jahve svojemu, iz Egiptovske sužnosti rešenemu ljudstvu poslal mano – kruh iz nebes – v znak pomoči med tavanjem v puščavi.

V današnji postmoderni in tržno naravnani družbi smo priča popolnemu razvrednotenju vsega, tudi človeka, ki je le še mikrovijak

v mehanizmu manipulacije in zasledovanja lastnih ciljev vodečih elit. Tako družba osnovne in bistvene elemente preživetja nemalokrat odpravi kot nekaj primitivnega, že zdavnaj preživelega. Bitno postane le košček mozaika temne, davno pozabljene in nepomembne preteklosti.

V takšnem dojamu se je znašel tudi pojem kruha. Kot najpreprostejši, najosnovnejši in univerzalni del človekove prehranjevalne kulture je danes največkrat dojet kot hrana revežev in zato brez vrednosti.

In četudi bi današnji čas

lahko dojemali kot čas živete, ki omogoča uvid v tisto, kar smo nekoč kot družba skupaj zasejali in je vzhajalo vsa ta leta, smo ob tem pogosto destruktivni. Lahko bi užili sadove našega dela in zamesili nove ideje za prihodnost, osnovane na ponovnem ovrednotenju osnov – med drugim tudi kruha. To bi bilo možno le, če ne bi bili ves čas v tekmi s časom, v teku za dosežki in kopičenjem denarja. Ali se kdaj sploh ustavimo in razmišljamo, kaj nam kruh pomeni? Kaj kruh simbolizira?

Pri delavnici Menigovega kruha, ki je bila na naši

šoli izvedena 15. marca 2021 v okviru vsakoletnega projektnega dne, smo udeleženi dijaki prek zapisov in fotografij mladega umetnika Vena Pilona spoznavali Ajdovščino v 20. letih 20. stoletja skozi njegove oči. Obenem smo ozaveščali simbolno moč kruha, ki povezuje preteklost s sedanjostjo in prek povezovanja izkušenj, zgodb, čustev in vrednot starejših in mlajših generacij krepi skupno zavest in pripadnost naši slovenski kulturi. Voditeljci delavnice, mag. Melita Lemut Bajec in dr. Jasna Fakin Bajec, sta se odločili uporabiti De Bonove metode in orodja kritičnega razmišljanja, s čimer sta nas pripravili, da smo o kruhu kot osnovni in na prvi pogled samoumevni dobrini razmišljali predvsem drugače. Drevo brez korenin ne more obstajati. Tudi človek je bitje, ki za svoj obstoj potrebuje zdrave korenine. Te mu nudijo trdno oporo, ko vanj pihajo in ga upogibajo viharji življenjskih preizkušenj in stisk. Korenine so bogata zakladnica izkušenj in modrosti naših prednikov, iz katerih človek črpa nov zagon, zato da se lahko znova pobere in nadaljuje svojo pot, svoje poslanstvo.

Človek brez korenin, torej brez

lastne zgodovinske identitete in z njo povezane zavesti, se težko znajde in se brez njiyu ne more zares poznati. Ne more vedeti, kdo pravzaprav je in od kod izvira. Ne pozna ozadja svojih vrednot, idej, prepričanj in vedenjskih vzorcev. Takšen človek za lončarje predstavlja mehko glino, v katero pa lahko ti s svojimi vtirjajo gnetčimi prsti vtirajo ideje o etnotni kulturi potrošništva, ki zanika raznovrstnost in edinstvenost kultur in kulturnih običajev, ki so jih civilizacije trudoma ustvarile in zanje skrbele.

V času vsiljevanja univerzalne makrokulture brez vsakršne zgodovinske podstat i je nujno govoriti o naši preteklosti. Prebuditi se moramo iz sna egoizma in zasledovanja osebnih koristi ter začeti delovati v dobro skupnosti, jo podpirati, vzgajati in izobraževati o pomembnosti lastnega zgodovinskega jaza, ki se nenazadnje tudi odraža v kruhu, ki je že od nekdaj simbol blagostanja, sreče in pomoči.

Matija Štrukelj, 4. b, skupaj z mentoricama

FAMA VABI

**NAJVEČJI IZBOR
ČOKOLADNIH JAJC**